

resta el buit de l'estudi teatral, que abans ja hem comentat. I segurament que seria ja el moment, un cop fets ja els estudis introductoris, de treballar a fons algunes obres paradigmàtiques en el seu moment, com *Fogall de sonets*, *Em va fer Joan Brossa*, *El saltamartí* o *Sextines 76*, perquè servissin de punt de referència als historia-

dors de la literatura i demostrassin la categoria de primer ordre d'un escriptor que, potser per massa prolífic i divers, no ha estat comprès ni admès pels cenacles literaris.

GLÒRIA BORDONS

Lluís QUINTANA TRIAS, *La veu misteriosa. La teoria literària de Joan Maragall*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996 («Biblioteca Abat Oliba», núm. 173). 519 ps.

Esperava el llibre de Quintana. Però l'esperava diferent. Esperava una edició filològica de l'*Elogi de la paraula* i de l'*Elogi de la poesia*, acompanyada d'una presentació. M'he trobat un llibre amb una quantitat importantíssima d'informació sobre la gestació, l'estructura, les idees estètiques, les fonts i la recepció de cadascun dels *Elogis*, acompanyada d'una mostra esplèndida d'edició filològica d'aquests textos. I és també perquè esperava un altre llibre que tinc seriosos dubtes sobre l'encert del títol. Els francesos es van inventar fa uns quants anys la *titrologie*, una disciplina que, a l'empara de Genette, va donar un cert resultat. La teoria de l'anàlisi dels títols i de les seves funcions —identificativa, descriptiva, connotativa i seductiva— però, no és exclusiva dels textos literaris, sinó que es pot aplicar també a altres textos. L'any 1905, quan la paratextualitat encara no s'havia inventat, Maragall publicava al «Diario de Barcelona» *La obra y el título*, on, entre altres coses, deia: «[...] *la obra de arte que arranca de una pura idea como es un título, un nombre, ha de ser una obra desgraciada; y por esto el artista que así extraviadamente la concibe es llevado a veces trágicamente a ahogarla al nacer.*» Maragall parlava d'obra literària, d'acord. Però crec que la translació a un altre tipus d'obra és possible. I em temo i em sap greu que aquesta «veu misteriosa» pugui condicionar excessivament la lectura del llibre i, així, ofegar-lo. Ni Quintana ni Maragall s'ho mereixen.

Segons el mateix autor, el llibre vol

«definir la teoria literària de Maragall a través de la lectura de dos escrits seus: l'*Elogi de la Paraula* i l'*Elogi de la Poesia*; secundàriament, es proposa rastrejar la formació d'aquestes teories a través d'altres escrits en prosa de Maragall: la seva correspondència i les seves col·laboracions a la premsa» (p. 7). Per a fer la lectura dels *Elogis*, però, ha hagut de fixar-ne primer el text, per a la qual cosa s'ha servit amb tot el científisme possible del que la filologia com a mètode li podia oferir. La munió de documents (esborranys, manuscrits en moments de redacció diferents, edicions fetes en vida, notes i correccions diverses, etc.) mostra que Quintana ha treballat a consciència i de manera exhaustiva. N'és prova irrefutable l'edició en els apèndixs de cinc textos: *Elogi de la Paraula* i *Elogi de la Poesia*; dels dos textos escrits en castellà i publicats pòstumament a *Elogios: De la Palabra* i *De la Poesia*; i *Confesión de Poeta*, article publicat a «La Lectura».

Un cop establerts els textos, Quintana ha procedit a la segona operació: llegir-los des de dins mateix i des del seu context. La doble naturalesa de l'estudi (*Elogi de la Paraula* i *Elogi de la Poesia*) és, sense dubte, la causa que l'operació de llegir els *Elogis* que se'ns proposa resulti certament d'una gran claredat expositiva, però que alhora pateixi una mica de mecanicisme metodològic. Quintana ha treballat amb rigor, però potser no ha sabut trobar (potser no existeix) la manera de rendibilitzar al màxim la feina. ¿Què hauria passat si en lloc de fer la *recensio*, el context històric,

l'anàlisi formal, l'anàlisi d'idees (que inclou l'anàlisi de fonts) i la recepció de l'*Elogi de la Paraula* i després repetir exactament el mateix guió amb l'*Elogi de la Poesia*, s'haguessin triat uns conceptes de la teoria literària de Maragall i s'hagués estudiat com es formen, com es van omplint de significació i com van evolucionant? Un cop assumit i resolt que per a poder triar uns conceptes abans s'ha de saber quins conceptes hi ha, la resposta que goso donar a la pregunta que he fet segurament seria la d'aconseguir un discurs més àgil i menys reiteratiu i, per descomptat, confirmaria la hipòtesi que presenta l'*Elogi de la Paraula* com a esbós de l'*Elogi de la Poesia*.

Paga la pena d'assenyalar que Quintana ha sabut treure partit dels *Elogis* més enllà de la fixació textual, de la descripció del material, de la identificació de dades i de fonts o de les anàlisis estilística i lingüística dels textos. I és que, efectivament, gràcies a l'aplicació dels principis de l'estètica de la recepció, els *Elogis* queden inserits en el seu context cultural i estètic i són valorats segons aquests paràmetres. Amb aquesta maniobra l'autor s'obliga a revisar amb ulls crítics un espectre molt ampli de possibilitats estètiques tant locals com estrangeres que, encara que no són sempre tractades amb la mateixa eficàcia, ofereixen el marc suficient per a poder descartar —jo diria que definitivament— la prescripció orsiana que identificava Maragall

com a l'últim romàntic i, en canvi, poder confirmar i reforçar el diagnòstic de Riba que el veia com el primer poeta modern. Pertany al terreny de l'especulació pensar què hauria passat si Maragall no hagués mort el 1911. Potser Orró no hauria vist el camí tan lliure i hauria filat més prim o hauria trigat més temps a invertir (a partir de 1917?). Potser, mentrestant, Maragall hauria tingut temps de revisar la seva obra poètica, tal i com escrivia en una carta a Unamuno el 25 de març d'aquell mateix any 11, i de fer callar algunes veus. Potser amb una mica més de temps aquells textos que havien nascut com a assaigs (i el terme, almenys per a qui se l'inventa, vol dir 'temptativa', 'experiència') haurien pogut efectivament traspasar l'àmbit de l'individual i adquirir una dimensió més col·lectiva i amb una major voluntat de manifest. D'escola.

Amb dosis ben proporcionades de discreció, exigència i apassionament, recepta prou segura per a aconseguir un resultat eficaç i durador, i una bibliografia al dia (és d'agrair l'actualització sobre crítica textual i estètica de la recepció), el llibre de Quintana proporciona claus importants per a la lectura i la comprensió no únicament del Maragall teòric, sinó de Maragall. I dir Maragall vol dir la poesia contemporània.

GLÒRIA CASALS

Jean-Paul SARTRE, *Un teatre de situacions*, edició de Michel Contat i Michel Rybalka. Barcelona, Institut del Teatre/Diputació de Barcelona, 1993. 340 ps.

Fa una certa basarda revisar part del llegat literari i humanístic de Jean-Paul Sartre i adonar-se de nou del que va significar tot allò que va dir, si fa no fa, en el període que transcorre des dels anys quaranta fins als anys seixanta, moment que correspon a la seva producció dramaturgica i al seu paper puntual com a oracle del teatre de postguerra i d'allò que tal vegada s'anomena *Nou Teatre*: el teatre *absurd*, Artaud, els *happenings*, el teatre antropològic, Genet, Weiss i, és clar, tot el gran

horitzó del teatre brechtia. Cal dir que, davant tot l'aiguabarreig constituït pel *Nou Teatre*, el teatre de Sartre pertanyia ja, de fet, en aquells moments, a una altra època; que el seu teatre, per diverses raons, no havia superat amb gaire èxit la prova del temps. Però el cas és que, malgrat això, en el seu paper intel·lectual zenital d'aquells anys, Sartre va tenir l'encert de no tan sols ocupar-se de la seva pròpia obra teatral, sinó que alhora la seva veu i les seves opinions es van escampar